

Jørgen S. Nørgård, Husholdninger og energi, Lyngby: Polyteknisk Forlag, 1979, 394 s. 115 kr.

Denne bog er rapport nr. 4 fra det DEMO-projekt,¹ der under ledelse af Niels Meyer udføres på Fysisk Lab. III på Danmarks tekniske Højskole. Dens emne er de private husholdningers mulige fremtidige forbrugsmønstre - specielt med hen- syn til energi. Og disse forbrugsmønstre belyser ud fra forskellige antagelser om udviklingen i tekniske energibesparelser, energipriser, økonomi og den gene- relle holdning til materiel vækst.

Bogen består af en sammenfatning og 16 kapitler. Heraf fremlægger de første fem og det sidste undersøgelsens model, forudsætninger, antagelser og hovedre- sultater. De mellemliggende 10 kapitler belyser forskellige sider af hushold- ningernes energiforbrug, for eksempel varmekonsum, elforbrug og tekniske elbe- sparelser.

Undersøgelsen er blandt andet baseret på dynamiske simulationsmodeller, hvor ud fra der opstilles såkaldte scenarier for de kommende 50 års udvikling i hus- holdningernes forbrug af især energi. Gennem hele rapporten køres to scenarier, der betegner yderpunkterne af rapportens antagelser. Det ene scenarie karakte- riseres af uændret, positiv holdning til materiel vækst, høj økonomisk udvik- ling, neutral energiprisudvikling og moderate bestræbelser på at gennemføre tek- niske energibesparelser. Det andet scenarie er kendetegnet ved ny, kritisk hold- ning til materiel vækst, høj energiprisudvikling og radikale bestræbelser på tekniske energibesparelser. For at illustrere spændvidden i de tekniske og po- litiske muligheder på dette område kan det nævnes, at det første scenarie i år 2030 viser en fordobling af husholdningernes nuværende forbrug af primær energi. Det andet scenarie viser derimod et energiforbrug i år 2030 på 1/7 af det nuvæ- rende forbrug. Vel at mærke uden forringelse af den eksisterende samlede mate- rielle levestandard.

På grund af blandt andet dette resultat faldt bogen i foråret 1979 som en bro- sten ned i den danske energidebat. Fra flere sider blev bogen umiddelbart afvist. For det første fordi dens besparelsesforudsigelser ikke holdt, for det andet fordi den var politisk.

Det første er rigtigt på den måde, at der løbende foregår en udskiftning af for eksempel elektriske apparater til mere energieffektive produkter. Men det er aldrig sandsynliggjort, at denne udskiftning har et omfang, der på nogen må- de undergraver rapportens forudsætninger. Desuden viser rapporten også især,

---

1) DEMO = Dynamiske Energi MODeller.

Jørgen S. Nørgård, Husholdninger og energi, Lyngby: Polyteknisk Forlag, 1979, 394 s. 115 kr.

Denne bog er rapport nr. 4 fra det DEMO-projekt,¹ der under ledelse af Niels Meyer udføres på Fysisk Lab. III på Danmarks tekniske Højskole. Dens emne er de private husholdningers mulige fremtidige forbrugsmønstre - specielt med hensyn til energi. Og disse forbrugsmønstre belyser ud fra forskellige antagelser om udviklingen i tekniske energibesparelser, energipriser, økonomi og den generelle holdning til materiel vækst.

Bogen består af en sammenfatning og 16 kapitler. Heraf fremlægger de første fem og det sidste undersøgelsens model, forudsætninger, antagelser og hovedresultater. De mellemliggende 10 kapitler belyser forskellige sider af husholdningernes energiforbrug, for eksempel varmekonsum, elforbrug og tekniske elbesparelser.

Undersøgelsen er blandt andet baseret på dynamiske simulationsmodeller, hvor ud fra der opstilles såkaldte scenarier for de kommende 50 års udvikling i husholdningernes forbrug af især energi. Gennem hele rapporten køres to scenarier, der betegner yderpunkterne af rapportens antagelser. Det ene scenarie karakteriseres af uændret, positiv holdning til materiel vækst, høj økonomisk udvikling, neutral energiprisudvikling og moderate bestræbelser på at gennemføre tekniske energibesparelser. Det andet scenarie er kendetegnet ved ny, kritisk holdning til materiel vækst, høj energiprisudvikling og radikale bestræbelser på tekniske energibesparelser. For at illustrere spændvidden i de tekniske og politiske muligheder på dette område kan det nævnes, at det første scenarie i år 2030 viser en fordobling af husholdningernes nuværende forbrug af primær energi. Det andet scenarie viser derimod et energiforbrug i år 2030 på 1/7 af det nuværende forbrug. Vel at mærke uden forringelse af den eksisterende samlede materielle levestandard.

På grund af blandt andet dette resultat faldt bogen i foråret 1979 som en brosten ned i den danske energidebat. Fra flere sider blev bogen umiddelbart afvist. For det første fordi dens besparelsesforudsigelser ikke holdt, for det andet fordi den var politisk.

Det første er rigtigt på den måde, at der løbende foregår en udskiftning af for eksempel elektriske apparater til mere energieffektive produkter. Men det er aldrig sandsynliggjort, at denne udskiftning har et omfang, der på nogen måde undergraver rapportens forudsætninger. Desuden viser rapporten også især,

---

1) DEMO = Dynamiske Energi Modeller.

hvor langt der kan nås i retning af at spare energi ved en langt mere systematisk indsats end hidtil.

Bogen er unægtelig også politisk, som hævdet af kritikerne. Og det lægger forfatterne da heller ikke skjul på. Sammenlignet med andre teknisk funderede værker - og for den sags skyld også med politologiske - er denne bogs fremlæggelse af forudsætninger og præmisser uhyre detaljeret.

Bogens politiske dimension fremgår tydeligt af dens kritiske holdning til materiel vækst og dens positive udsagn om en udvikling hen imod et lavenergi-samfund. Og dette er knyttet til et af undersøgelsens resultater, nemlig at valget af livsstil og samfundsstruktur på længere sigt bliver endnu mere afgørende for energiforbruget end de tekniske energibesparelser.

Det afgørende er imidlertid, at disse holdninger ikke påvirker undersøgelsens forløb og resultater, men kun dens forudsætninger for det ene scenarie. Og da hele undersøgelsen endvidere gennemkører to kvalitativt forskellige scenarier, kan den vanskelig kritiseres for usaglighed eller uvidenskabelighed.

- Kritikken af rapportens 'politisering' udtrykker derfor nok et langt stykke, at det ikke er muligt at anfægte selve undersøgelsens forløb og resultater.

Svagheden ved bogen er paradoksalt nok, at den ikke er tilstrækkelig politisk. Det er nok forståeligt, at den ikke skitserer de midler og former, der er anvendelige i udviklingen frem mod et lavenergi-samfund. Men det dækker nogle væsentlige problemer. For eksempel forholdet mellem det private erhvervsliv og det offentlige med hensyn til styringen af den økonomiske sektor; industriens muligheder for at opretholde produktionen, når produkternes kvalitet, energiforbrug og levetid ændres væsentligt; og mulighederne for at indlede en sådan udvikling (alene) i Danmark. Det havde ligeledes været politisk relevant, hvis rapporten konsekvent også havde gennemført et scenarie, der lå imellem de to yderscenarier.

Disse bemærkninger ændrer dog ikke bogens absolut store kvaliteter. De ændrer heller ikke den kendsgerning, at bogen påviser meget væsentlige besparelsemuligheder uden forudsætningen om en radikal ny holdning til materiel vækst. Af denne grunder det beklageligt, at bogen overvejende er blevet køligt modtaget, negligeret af de grupper (politikere, industrien), der i større målestok har mulighed for at gøre dens resultater energipolitisk gældende.

Ovennævnte DEMO-rapport er langt fra noget enestående udtryk for en ændret holdning til forbruget af energi. Således har en arbejdsgruppe under EF-Kommisjonen arbejdet i samme retning.²

2) Jean Saint Geours et al., In favour of an Energy-Efficient Society, Paris 1979. (Rapporten forventes at udkomme i begyndelsen af 1980, men har allerede været omtalt enkelte steder). For en nærmere præsentation kan der specielt hen-

Dette på flere måder spændende arbejde har som mål haft at undersøge mulighederne for en 'afkobling' af sammenhængen mellem økonomisk vækst og vækst i energiforbruget. Og den påpeger mulige besparelser i energiforbruget på op til 50 pct. i de forskellige sektorer. (Den går således ikke så langt som DEMO-rapporten).

I øvrigt skal det om rapporten blot nævnes, at også den taler om nødvendigheden af langsigtede ændringer i livsstil, sociale og kulturelle værdier og organiseringen af vore "bopladser". At den påpeger en meget tæt sammenhæng mellem energipolitik og andre former for politik. Og at den er opmærksom på problemet omkring sammenkobling af forskellige energisystemer og betydningen af én gang etablerede institutioner. Konkret spørgsmålet, om atomkraftenergiforsyningen er en hindring for udviklingen af en decentraliseret (sol) teknologi i det 21. århundrede. - Ude i den store verden er der således forståelse for nogle fundamentale politisk-tekniske problemstillinger.

Niels Chr. Sidenius

Kurt Sørensen (ed.), Venstre. 50 år for folkestyret, Holte: Forlaget liberal, 1979. 324 s. 195,00 kr.

I eftersommeren 1979 fejrede Venstres Landsorganisation sit 50 års jubilæum - 109 år efter dannelsen af Det forenede Venstre og endnu længere efter opkomsten af de første af de bevægelser og organisationer, som klart og utvetydigt peger frem mod den senere egentlige partidannelse.

En af de måder, hvorpå Venstre fejrede den runde dag, var at udsende endnu et jubilæumsværk. Der er tale om en bog, der såvel ved sin pris som ved sin smagfulde indbinding straks påkalder sig interesse. Hvad kan man i vore dage få af partihistorie for næsten 200 kr.? Svarer indholdet mon til det nydelige ydre? Og betyder det forhold, at bogen i det ydre om 100 års-værket fra 1970, at den også gør det i det indre?

Forventningerne bliver ikke mindre, når bogen åbnes. Nogen - eller nogle? - har fået den gode idé, at man måske med fordel kunne strikke denne partijubilæumsbog anderledes sammen, end den slags plejer at ske. Man er her gået den vej, at man har bedt tre indsigtfulde historikere om at skrive deres bidrag

---

... (Noten forts.)

vises til omtalen i det udmærkede tidsskrift Energi. Tidsskrift for energi og samfund/teknologi/ressourcer/miljø, Farum: Forlaget teknik & viden aps., 1979, nr. 2.